

ГУМОР ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ КОМПОНЕНТ У ПРОМОВАХ АМЕРИКАНСЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ ПРЕЗИДЕНТІВ

Ірина Бутова

Львівський національний університет імені Івана Франка

(вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000)

Досліджено традицію гумористичного змальовування подій як результат вивільнення негативної енергії. Здійснено порівняння застосування гумору у промовах американських та українських президентів.

Ключові слова: гумор, традиція, президент, теорії виникнення гумору.

Традиція гумористично змальовувати події виникла у VII ст. до н.е. Грек Архілох першим використав сатиру. Надзвичайна важливість гумору робить його об'єктом сучасних досліджень.

Існує три теорії виникнення гумору: *теорія втіхи (relief theory)*, яка ґрунтується на зменшенні фізичного напруження; *теорія абсурду (incongruity theory)*, що полягає у порушенні загальноприйнятих норм поведінки; *теорія переваги/першості (superiority theory)*, головним компонентом виникнення якої є досягнення перемоги чи тріумфу [2, с. 310].

Політика, як цілеспрямована діяльність у галузі взаємовідносин між різними суспільними групами, державами й народами, що пов'язана із боротьбою за здобуття або утримання державної влади, є сферою публічною. Політики часто слугують об'єктами прискіпливої уваги чи навіть насміхання з боку громадян. Американський гуморист Артемус Уорд якимось зауважив: "I am not a politician and my other habits are also good" (Я – не політик, і мої інші якості також хороші) [3, с. 44]. Проаналізувавши промови президентів Сполучених Штатів Америки, ми зробили висновок, що політики використовують усі три теорії виникнення гумору. Для президентів України характерними є *теорії абсурду й переваги/першості*.

Гумор є результатом вивільнення негативної енергії. Мовці часто використовують *теорію втіхи (relief theory)* на початку повідомлення, щоб зменшити напруження вже з перших хвилин виступу. Простий чи навіть примітивний гумор на початку розмови здатний подолати напруження та сприяє плідній співпраці мовців у майбутньому [2, с. 312]. Щоб створити сприятливу атмосферу у Маямі під час президентської кампанії 1960 року, тоді ще кандидат у президенти Джон Кеннеді сказав: “*When I came to Washington to the U.S. Senate, I brought a number of young ladies from Massachusetts to be secretaries. They all got married. So if any of you girls feel the prospects are limited in this community you come and work for me*” [3, с. 46]. Гумористичні прийоми часто використовує Барак Обама в рамках *теорії втіхи*. Наприклад, сорок четвертий президент США на одній із офіційних зустрічей покепкував над вбранням своєї дружини. Мішель Обама надає перевагу сукням без рукавів, що, на думку прискіпливої публіки та журналістів, є неприйнятним згідно з етикетом першої леді країни.

Зазначимо, що *теорія втіхи* є абсолютно непопулярною серед українських президентів.

Теорія абсурду (incongruity theory) полягає в тому, що аудиторія сміється над тим, що вважає незвичним та непередбачуваним. Замість того, щоб ґрунтуватися на фізіологічних чи емоційних особливостях, *теорія абсурду* базується на пізнавальній діяльності. Несподіванка – ключовий компонент гумору, на думку прихильників цієї теорії [2, с. 313].

Існує чимало прикладів використання *теорії абсурду* виникнення гумору, зокрема політиками. Вони використовують гумор з ціллю змалювати дії опонента як безглузді. Наприклад, президент Дж. Буш свого часу назвав опонента віце-президента Ел Гора “*Mr. Ozone*” (Містер Озон), насміхаючись над надто жорстким регулюванням екологічного сектору останнім. Президент Рональд Рейган натякнув на абсурдність спроб уряду контролювати розвиток злочинності в країні: “*We have the technological genius to send astronauts to the moon and bring them safely home. But we’re having trouble making it safe for a citizen to take a walk in the evening through a park*” [2, с. 314].

Теорію абсурду часто використовують українські політики. Під час телевізійних дебатів між В. Януковичем та В. Ющенком, останній, зазначивши “*І ще що я Вам хотів сказати як професору ...*”, іронічно натякає на неосвіченість опонента.

Теорія переваги (superiority theory) демонструє впевненість людини у своїй перевазі над опонентом, що проявляється у використанні нею гумору. Насміхання над смішними діями інших і є *теорією переваги*. Вважають, що ворожий гумор характерний саме для цієї теорії [2, с. 314 – 315]. Коли президент Лінкольн відчував, що успішно справився з нападами опозиції, він додавав: “*And so the man recovered from the bite, the dog it was that died*”. Хороше почуття гумору робили його беззаперечним лідером нації [1, с. 427]. Віктор Ющенко під час президентських теледебатів завершив свій виступ анекдотом: “*В одному літаку за кермо сіли сліпий командир і штурман. Вони включили двигун, тумблери. Літак гуде, мчить по льотній смузі. Налякані пасажери дивляться в ілюмінатор, а там бетонна стіна в кінці аеропорту. До неї залишається 500 метрів, 400, 300, 200. І тут люди в салоні літака закричали. На цей крик командир потягнув на себе штурвал, і літак полетів. Тоді ж, коли усі заспокоїлись, в повній тиші сліпий каже: “Слухай, колись люди не закричать, і ми все-таки вріжємось у ту стіну. Шановні мої виборці, давайте не чекати, коли ми вріжємось в ту стіну. Давайте міняти сліпих командирів”* [4].

Отже, політики використовують гумор з метою продемонструвати власну перевагу, сумнівний авторитет опонентів та налагодити відносини з аудиторією. Тоді як українські президенти нехтують теорією втіхи, президенти Сполучених Штатів Америки демонструють свою дотепність як багатогранну чесноту, властиву лише національним лідерам.

1. *Dahlberg W. A. Lincoln The Wit. University of Oregon. – P. 424 – 427.*
2. *John C. Meyer. Humor as a Double-Edged Sword: Four Functions of Humor in Communication. – P. 310 – 331.*
3. *The Kennedy Wit. Edited by Bill Adler. MU Journalism Library. – P. 14 – 48.*

4. <http://uk.wikisource.org>

HUMOR AS AN INDESPENCIBLE COMPONENT IN THE SPEECHES OF AMERICAN AND UKRAINIAN PRESIDENTS

Iryna Butova

The Ivan Franko National University of L'viv

(1, Universytets'ka St., L'viv, 79000)

The tradition of humorous describing of the events as a result of negative energy release is in the focus of the analysis. The comparison between the use of humor in the speeches of American and Ukrainian presidents is drawn.

Key words: humor, tradition, president, theories of humor.

ЮМОР КАК НЕОТЪЕМЛЕМЫЙ КОМПОНЕНТ В РЕЧАХ АМЕРИКАНСКИХ И УКРАИНСКИХ ПРЕЗИДЕНТОВ

Ирина Бутова

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

(ул. Университетская, 1, г. Львов, 79000)

Исследована традиция юмористического описания событий как результат освобождения от негативной энергии. Выполнено сравнение применения юмора в промовах речах американских и украинских президентов.

Ключевые слова: юмор, традиция, президент, теории возникновения юмора.

Стаття надійшла до редколегії 25. 12. 2009

Прийнята до друку 22. 01. 2010